

آموزشکده تربیت بدنی امام علی (ع) صفادشت (پسران)

حقوق ورزشی

مقطع کارشناسی

گردآورندگان و اساتید:

وحید حاتمی - محسن بهمنی

جلسه چهارم

جلسه چهارم:

مبحث اول: مبنای عدم مسئولیت کیفری در خطای ورزشی

مبحث دوم: رویه قضایی و نظریه ی اداره ی حقوقی

مبحث سوم: ماهیت خطا های ورزشی

مبحث چهارم: رضایت در ورزش

❖ مبحث اول: مبنای عدم مسئولیت کیفری در خطای ورزشی

توجیهات حقوقی در باب جرم نبودن حوادث ناشی از عملیات ورزشی :

هر یک از علمای حقوق در تحلیل چگونگی جرم نبودن حوادث ورزشی نظراتی را ابراز داشته اند این نظرات در سه دسته عنوان شده است :

الف - نظریه مبتنی بر عدم وجود قصد مجرمانه: براساس این نظریه حوادث ورزشی ناشی از اجرای ورزشهای خشن به لحاظ فقدان قصد مجرمانه، غیرقابل مجازات می باشد .

ب - نظریه مبتنی بر رضایت مجنی علیه: مطابق این نظریه مبنای معافیت از مجازات در اجرای ورزشهای خشن که به ضرب و جرح منجر شده، رضایت مجنی علیه می باشد. رضایت همراه آگاهی از حوادث قابل پیش بینی افرادی که در آن ورزش مشارکت دارند نیز مبنای توجیه عملیات ورزشی قرار گرفته است .

ج - نظریه مبتنی بر اجازه قانون: در پی ایرادات وارده بر دو نظریه پیشین، عده زیادی اخیراً عقیده دارند که جرم نبودن حوادث ورزشی مستند به اجازه قانون میباشد. وضع شرکت کننده در مسابقه ورزشی، همچون حال کسی است که در وضع اضطراری باید به سرعت تصمیم بگیرد و از خود دفاع نماید؛ سپس باید دید آیا تصمیمی که او در آن شرایط میگیرد با تصمیم متعارف رقیبی که در همان ورزش گرفته میشود متناسب آن یا مخالف با آن است؟ مسئولیت مدنی، ویژه موردی است که کار زیانبار با آن معیار مخالف باشد و تجاوز به قواعد بازی و سوء استفاده از رقابت سالم به حساب آید. این استدلال سبب آن میگردد که در مواقع اضطراری و مواردی که اخذ سریع تصمیم در آن حالت ضرورت دارد، بسیاری از لغزشها و اشتباهات را مباح و قابل اغماض میکند و از گسترش تقصیرهای ورزشی می کاهد .

مبنای مشروعیت حوادث ناشی از عملیات ورزشی را باید مستند به قانون دانست که براساس آن حوادث و اعمالی که با رعایت مقررات آن ورزش واقع می شوند را نمی توان جرم و قابل تعقیب و مجازات دانست .

البته نظریه مورد پذیرش در حقوق ایران، با توجه اجماع موجود در دکترین حقوقی کشورمان، نظریه سوم میباشد .

لازم به یادآوری است که مباحث تفصیلی در این خصوص در کتاب مسئولیت مدنی دکتر کاتوزیان در ذیل مبحث

خطای ورزشی آمده است که عزیزان را به آنجا ارجاع میدهم .

❖ مبحث دوم: رویه قضایی و نظریه اداره حقوقی

دادنامه شماره ۱۶۷۸-۷۷/۹/۲۲-شعبه ۱۱۰۲ دادگاه عمومی تهران اشعار می دارد:

آنچه مسلم است در ورزشهای رزمی وارد ساختن ضربات مختلف جزء اصول آن می باشد و دادگاه برای روشن شدن این موضوع که آیا ضربه به صورت صحیح و در چارچوب ضوابط ورزش تکواندو وارد شده یا خیر؟ مبادرت به جلب نظر کارشناسان فدراسیون تکواندو طی گزارش مسبوطی به شماره ... عملکرد مربی، آقای... را متعارف و مطابق مقررات ورزشی تکواندو اعلام نموده اند... بنا به مراتب، توجهاً به اظهارات شاکیه خانم ... مادر مرحوم ... و آقایان مسؤول وقت مجموعه ورزشی ... و آقای ... مربی ورزشی تکواندو و اظهارات تعدادی از هنر آموزان ورزش مذکور که ناظر به صحنه بوده اند و همچنین نظریه کارشناسان فدراسیون تکواندو و پزشکی قانونی، دادگاه حادثه مذکور را در چارچوب ضوابط ورزشی تکواندو دانسته و عمل غیرمتعارفی را متصور نمی داند و بنا بر قاعده برانت الذمه به استناد اصل ۳۷ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، حکم به برانت آقای مربی و آقای مدیر وقت باشگاه ورزشی ... صادر و اعلام می نماید.

پس با توجه به رأی فوق که از نظر گذشت، اگر ضربات مطابق قانون آن ورزش باشد مسئولیت کیفری متوجه او نخواهد بود .

در یکی از نظرات اداره حقوقی آمده است :

شکستگی استخوان در مسابقه کشتی دیه دارد و تشخیص عمدی و غیرعمدی بودن ایراد صدمه با مرجع رسیدگی کننده است. (برگرفته از نظریه ۷/۴۴۱۳ - ۶۷/۶/۳۰ اداره حقوقی)(محشاء قانون مجازات اسلامی، ایرج گلدوزیان، ص ۹۱)

سؤالی که در اینجا به ذهن میرسد این است که اگر مقررات ورزشی رعایت گردد چرا شخص بایستی دیه پردازد؟

آیا با عدم مسئولیت کیفری در خصوص این مورد، منافات ندارد؟

جوابی که میتوان بدین سؤال داد این است که اختلاط و یگانگی مسئولیت مدنی و کیفری در دیه حاصل می شود

یعنی شخص خاطی از لحاظ مسئولیت کیفری، مسئولیتی ندارد لکن به لحاظ مسئولیت مدنی، دیه بر عهده اوست به

عبارت دیگر دیه ماهیتی دو گانه دارد و از سوی خاطی بایستی دیه پرداخت.

❖ مبحث سوم: ماهیت و ویژگیهای خطای ورزشی

۱- آیا آنچه عرف حرفه ای و تصمیم فدراسیونهای ورزشی خط اعلام می کند، در دادگاه نیز تقصیر و سبب ضمان است؟

۲- آیا میتوان گفت بازیکنی که قواعد بازی را رعایت کرده است، تقصیری مرتکب نشده و ضمانتی بر عهده ندارد؟

در مورد نخستین پرسش، پاسخ عمومی این است که تجاوز به قواعد بازی و رعایت نکردن احتیاط های لازم از نظر حقوقی نیز تقصیر است، زیرا ورزشکار معقول و متعارف، چنین رفتاری ندارد به همین جهت گفته شده است که تقصیر ورزشی را در دید نخست باید به تجاوز از قواعد ویژه آن بازی تعبیر کرد. از مفهوم مخالف بند ۳ م ۵۹ قانون مجازات اسلامی چنین برمی آید که نقض مقررات ورزش تقصیر است. در این بند در زمره اعمالی که جرم نیست میخوانیم:

« حوادث ناشی از عملیات ورزشی، مشروط بر اینکه سبب آن حوادث و نقض مقررات مربوط به آن ورزش بنا شد و این مقررات هم با موازین شرعی مخالفت نداشته باشد » منطوق این حکم، اعتبار مقررات ورزشی را در اعمالی که بر طبق قواعد عمومی جرم است تأیید میکند و رعایت مقررات ورزشی را سبب برانگیز مرتکب می داند ولی از مفهوم مخالف آن استفاده می شود که نقض مقررات موضوع را تابع قواعد عمومی می کند. پس، باید گفت مشتبه که به خطا در ورزش بوکس زده میشود ایراد ضرب و جرح و تقصیر است. این حکم ناظر به امور کیفری است نه مسئولیت مدنی ولی از ملاک آن در ضمان مالی نیز می توان استفاده کرد و اختلاط مسئولیتهای مدنی و کیفری در آن قانون، امکان استفاده پیشنهاد شده را تأیید می کند با وجود این، همان گونه که گفته شده قدرت عرف بسیاری از خطاها را قابل اغماض می کند و تنها تقصیرهای عمری و سنگین را ضمان آور می بیند.

ولی تردیدها در پاسخ به پرسش دوم شدیدتر است و بسیاری از نویسندگان تأیید کرده اند که دادگاه پایبند به قواعد بازی نیست: به بیان دیگر، هر چند قوانین ورزشی همیشه به عنوان راهنما مورد استفاده قرار میگیرد، اما الزامی برای دادگاه ایجاد نمی کند و آنچه در عرف بازی مشروع است همیشه در دید حقوق مباح نیست و دادگاه میتواند، بر پایه و هدف اجتماعی و اخلاقی آن ورزش حرکتی را خطا و سبب ضمان شمارد. به ویژه در مواردی که نتیجه فعل زیانبار شدید باشد، مانند مرگ و نابینایی و فلج دائمی، دادگاه ها به طور معمول سخت گیرند و از آن معیار قابل انعطاف (یعنی رفتار ورزشکار معقول و متعارف) برای رسیدن به عدالت استفاده می کنند. (حقوق مدنی الزام های خارج از قرار داد، ناصر کاتوزیان، ص ۴۱۲)

❖ مبحث چهارم: رضایت ورزشکار

از نظر حقوقی رضایت مجنی علیه اصولاً تأثیری در مجرمیت مرتکب ندارد ولی در موارد استثنائی رضایت مجنی علیه ممکن است موجب زوال وصف مجرمانه و عدم تحقق جرم، تخفیف مجازات یا موقوفی تعقیب یا موقوفی اجرای مجازات شود و بدون تردید رضایت ورزشکار به مشارکت در فعالیت ورزشی به معنای قبول خطرات و نتایج زیان بار متعارف در ورزش است. قبول رضایت به عنوان یکی از مبانی موجه دانستن حوادث ناشی از عملیات ورزشی به منظور ایجاد انگیزه در میلیونها جوان برای روی آوردن به ورزش بوده و مقتن با علم به این که حادثه با ورزش قابل تفکیک نیست و حتی به رغم رعایت همه موازین و مقررات باز ممکن است صدمه ای محقق شود با شجاعت و بینشی بسیار متعالی حساب ورزش را از همه امور جدا ساخته و حوادث آن را جرم محسوب نمی کند. در عین حال می خواهد بگوید که ورزش یک فعالیت مبتنی بر تمایل است و هیچ اکراه و اجباری در آن نیست. کاردو و یکی از بزرگترین حقوقدانان امریکا در یک ضرب المثل همین دیدگاه را به بیانی دیگر گفته است که « ترسو می تواند در خانه بماند » (مبانی حقوقی ورزشها، والتر تی جامیبون جنیور، ترجمه حسین آقایی نیا، ص ۱۹)

و مفهوم مخالف آن این است که در صورت در فعالیت ورزشی علی الاصول نخواهد توانست به نتایج زیان باری که در چهارچوب مقررات حاصل شده باشد اعتراض کند. این پدیده غالب و متعلق به زمان های گذشته به نحو مطلوبی در سال ۱۹۶۲ توسط دیوان عالی ایالت ارگان موضوع حکم قرار گرفت: ((فوتبال (منظور فوتبال امریکایی) ورزشی همراه با درگیری بدنی است. اقتضای آن درگیر شدن مستمر و مکرر بازیکنان با قدرت هرچه بیشتر است درگیری بدن کوفتگی و شکستگی و قیاح اجتناب ناپذیر بازی فوتبال است بازیکنان باید خطر، ضربات، شکستگی و صدمات آن را با رضایت پذیرا باشند)) (مبانی حقوقی ورزشها، والتر تی جامیبون جنیور، ترجمه حسین آقایی نیا، ص ۱۹) استناد به قاعده اقدام که یکی از قواعد فقهی است در این مورد نیز مقبول است. معنای این قاعده چنان که از نامش پیداست که کسی با علم قصد و رضا ضرر یا ضمانتی را بپذیرد هیچ کس ضامن نخواهد بود. (قواعد فقه، ابوالحسن محمدی، ص ۲۲۴)

بنابراین زیان دیده از عملیات ورزشی اعم از حریف، تماشاگر یا غیر با شرکت در بازی یا ورود به جایگاه، صدمات و خسارت ناشی از عملیات ورزشی در چهارچوب مقررات را پذیرفته است و نمی تواند برای جبران خسارات وارده به دیگری رجوع کند. قبول خطر و اقدام و رضای زیان دیده و شرکت او در فعل زیان بار داوری عموم و به دنبال آن حربه قانون را کند می سازد. مگر نه این است که ضرب و جرح به عمد جرم نابخشودنی است؛ پس چرا با پای خود به میدان می رود و با دنده ای شکسته و دستی وبال برگردن بیرون می آید. گویی جبران به ارضای غرور می کند شگفت آنکه دادگاه به شکایت او به دیده تحقیر می نگرد و روی آن را بازمی گرداند تا عهد شکنی را پاداش ندهد. (مسئولیت مدنی، ناصر کاتوزیان، ص ۱۹۱)